

Розділ 2

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 282(477)«19»

ОЛЬГА БАКОВЕЦЬКА

ЗМІНИ ІНСТИТУЦІЙНИХ ОСНОВ РКЦ ДОБИ РЕФОРМ І КОНТРЕФОРМ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

В статті висвітлюються зміни в адміністративно-територіальній структурі римо-католицької церкви, залежність внутрішнього устрою конфесії від державної політики та наслідки відповідного реформування для подальшої життєдіяльності церкви.

Ключові слова: римо-католицька церква, духовенство, російський уряд, контрреформи, реформи.

Незважаючи на те, що історія церкви все більше привертає увагу науковців, історія римо-католицької конфесії в Україні ХІХ ст. до цього часу не була комплексно досліджена. З відновленням української державності 1991 року постало питання єдності нації, багато в чому штучне, однак досить болюче. Частиною цієї проблеми є складні відносини між католицькою і православною конфесіями. У 2001 році візит Папи Римського Іоанна Павла ІІ до України, покликаний залагодити існуючі протиріччя між двома гілками християнства, призвів до ще більшого непорозуміння з боку частини православного населення. Пояснень такої ситуації існує безліч. Одним з них є відсутність у достатній кількості об'єктивної інформації про історію Римо-католицької церкви в Україні, її співпрацю із громадою.

Події в Україні 2013–2015 років укотре нагадали суспільству важливість духовних цінностей, які мають базуватися на усвідомленні єдності, зокрема церковно-релігійній. Особливо гостро ця тенденція проявилася через обопільне бажання світських і духовних осіб запровадити душпастирство в українській армії та інших силових структурах, а також участь служителів церкви, незалежно від їх конфесійної приналежності, у волонтерському русі. Виразною ознакою процесу стало усвідомлення представників різних

конфесій необхідності спільного служіння та відмови від руйнівної міжконфесійної конфронтації. Гостра потреба в мирі спонукала Папу Римського Франциска під час своїх відозв неодноразово звертатися з закликом про відновлення взаєморозуміння в Україні та молитися за мир у нашій країні. Запрошення Президента України П. Порошенка понтифіку відвідати Україну в листопаді 2015 року, на яке Папа Франциск погодився, також є важливою складовою пошуку компромісів і мирного вирішення існуючого конфлікту. Отже, з огляду на сучасну ситуацію в Україні, представлена тема актуальна і потребує спеціального вивчення.

Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу комплексу архівних матеріалів, критичного переосмислення здобутків історіографії визначити ступінь і механізм змін інституційних основ конфесії доби реформ і контрреформ.

Протягом 1839–1845 років у відносинах між Російською імперією та Римом не було прийнято жодного компромісного рішення. Як ніколи ставало актуальним питання розриву дипломатичних відносин. Певною мірою до цього підштовхувало приєднання у 1839 році уніатів до російської Православної церкви. Врешті решт, 22 липня 1842 року, не знайшовши компромісного рішення у відносинах з російським абсолютизмом, який

постійно звинувачував Рим у байдужості до потреб Католицької церкви, Папа Григорій XVI змушений виголосити алокуцію «*Naerentem diu*» з доданою до неї запискою, так званою «Білою книгою» [1, 957]. «Біла книга» містила в собі 90 документів дипломатичного листування між Апостольським Престолом і Росією, виданих протягом 1811–1845 років. Всі вони присвячувались одній проблемі – захисту прав Католицької церкви в межах Російської імперії, які регулярно порушувались.

Незважаючи на аргументовані звинувачення Риму, російський уряд наполягав на їх безпідставності. В той же час, самодержавство не бажало оприлюднення документу з метою його спростування. Навпаки, влада проігнорувала звернення Папи і залишила його без відповіді. В окремих дослідженнях є посилення на алокуцію 1842 року, зокрема Олександр Попов в роботі, присвяченій політиці Папи в Росії, наводить уривки з документу. У вступному слові Папа Григорій XVI наголошував: «Особливо засмутили нас наклепи, які розповсюджуються ворогами церкви, що ми, не дивлячись на свої святі обов'язки, не турбуємось про Католицьку церкву в межах російської держави. Щоб відхилити звинувачення, ми наказали скласти докладний перелік наших старань на користь Католицької церкви і оприлюднити їх, щоб все християнство знало, що ми залишаємось вірними своєму покликанню» [2, 25]. Отже, протистояння між сторонами конфлікту посилювалось, що вкрай негативно впливало на положення Римо-католицької церкви в українських землях.

Всупереч небажанню помічати існуючі проблеми і намаганням відсторонитися від них, оприлюднення інформації викликало міжнародний скандал, який не був вигідний Росії. Тому, заради того, щоб мінімізувати негативну реакцію міжнародної спільноти, імператор Микола I виїхав до Риму в 1845 році і зустрівся там з папою Григорієм XVI [3, 219–220].

Під час зустрічі Папа передав імператору записку, що складалася з 22-х статей і мала стати основою для майбутніх переговорів. Зміст цього документу зводився до переліку найбільш болючих питань щодо положення Римо-католицької церкви в межах імперії.

Насамперед, Папа вказував на ті рішення влади, що йшли всупереч канонам католицької церкви. Це постанова про консисторії, прийнята 22 грудня 1842 року, згідно з якою посада єпископа перетворювалась на формальну і повністю залежну від рішень чиновників з консисторії. Також указ від 20 листопада 1843 року про семінарії, який виводив навчальні заклади з підпорядкування єпископа. До переліку наріжних каменів, що накопичилися у відносинах між двома столицями, ще віднесено заборону католицьким священикам хрестити дітей від змішаних шлюбів, навіть якщо батьки цього хочуть; анулювання змішаних шлюбів; конфіскація монастирського майна; скорочення монастирів і переведення їх з під влади генералів і провінціалів чернечих орденів у підпорядкування єпископа; втручання уряду у спілкування Папи з духовенством і паствою та навіть його заборона за відсутності попереднього дозволу від уряду [4, 37–39].

Після повернення, Микола I направляє посольство до Риму, з метою розглянути всі вимоги папського уряду і по можливості прийти до згоди, не виходячи за рамки інтересів імперії.

В результаті тривалих переговорів між графом Дмитром Миколайовичем Блудовим, послом в Римі Аполлінарієм Петровичем Бутеневим з одного боку і кардиналом статс-секретарем Луїджі Еммануїле Ніколо Ламбрускіні з іншого, в 1847 році 22 липня (3 серпня) між римським двором і урядом Російської імперії підписано угоду – Конкордат. Цей документ став кроком до порозуміння між ворогуючими сторонами. Конкордат складався з 31 пункту і 12 неузгоджених статей [5, 44].

До найважливіших статей, з приводу яких точилася запекла боротьба між сторонами, відносились: 1. Чисельність католицьких єпархій, що раніше існували в імперії (Могильовська архієпископія, Віленська, Самогитська, Мінська, Луцька, Кам'янець-Подільська єпископії) збільшувалась за рахунок відкриття нової – Херсонської. Вона створювалась на землях Бессарабії, Херсонської, Катеринославської, Таврійської, Саратовської, Астраханської губерній і Закавказького краю; 2. Папі надавалось право особовою

булою визначити територію і кордони нової єпархії, але відповідно до того, як це визначалось у першій статті договору. Також, кількість і назви приходів кожної єпархії планувалось визначати у виконавчих розпорядженнях, які пізніше мали представляти на затвердження Святому Престолу; 12. Єпископи та суфрагани, як в імперії, так і в Царстві Польському, призначалися за попередньою згодою між імператором і святим престолом, після чого мало відбуватися їх канонічне затвердження Папою в звичному порядку; 17. Члени Консисторії призначались або звільнялись лише за згодою уряду; 21–22. Єпископу належало вище управління над духовними освітніми закладами. Він призначав ректорів, інспекторів, професорів, учителів семінарій, але за попередньою згодою з урядом [6, 193–207].

Перша і друга статті Конкордату входили у певне протиріччя. В першій вказувалось, що кордони нової дієцезії визначені вже під час підписання домовленості між сторонами. В другій статті наголошувалось на праві Папи самостійно визначити кордони нового єпископства. Другий пункт угоди був звичайною маніпуляцією, хоча самодержавство вважало його значною поступкою Риму. Фактично, Папі римському надавалось «почесне» право затвердити те, що визначили раніше. Тобто, друга стаття являла собою формальний компроміс, який надавав можливість понтифіку відновити видимість своєї влади над Римокатолицькою церквою в імперії. Однак пошук компромісів не вирішив усіх складних питань і в 1866 році, в зв'язку із погіршенням відносин між Римом та Російською імперією, Конкордат взагалі скасували [7, 18].

Одразу після підписання угоди виникають труднощі з реалізацією окремих пунктів. Насамперед, це торкалось відкриття і облаштування сьомої єпархії – Херсонської. Спочатку, відповідно до досягнутих домовленостей, єпископська кафедра мала знаходитись в Херсоні. Однак пізніше з'ясувалось, що через відсутність приміщень, небезпечного місцезнаходження Херсону, а також значного протистояння з боку православних ієрархів, в листопаді 1852 року прийнято рішення перемістити кафедру в Тираспіль. Указ римо-

католицької Духовної колегії від 15 грудня 1852 року за № 3015 звучав так: «Херсонська Римо-Католицька Єпархія та її Єпископи, а також і Капітул і Консисторія, як тільки-но вони будуть затверджені і відкриті, іменуватись мають вже не Херсонськими, а Тираспільськими» [8, 4].

В Тирасполі ситуація виявилась не набагато кращою. В місті не було навіть костюлу, не говорячи вже про приміщення, в яких могли б розміститися єпископ з капітулом. Пошук відповідного місця для єпископської кафедри вівся протягом кількох років. Весь цей час новопризначений єпископ зобов'язаний знаходився в Санкт-Петербурзі.

Нарешті, в 1855 році місто знайшли. Майбутня єпископська резиденція мала знаходитись в Саратові. Отже, до складу нового єпископства увійшли землі Південної і Східної України, а саме – Катеринославської, Таврійської, Херсонської губерній та Бессарабії.

Єпископами Тираспольської дієцезії стали Фердинанд Гелан Кан (1849–1864 рр.), Вікентій Липський (1865–1872 рр.), Франциск Ксаверій Алоїзій Цоттманн (1872–1889 рр.), Антоній Іоанн Церр (1889–1902 рр.) [9].

Території Полтавської, Чернігівської, Харківської губерній залишались в складі Могильовської архідієцезії. Також, станом на середину XIX століття продовжували діяти Луцько-Житомирська і Кам'янецька єпархії.

В 60-х роках XIX століття, в зв'язку із загостренням національно-визвольної боротьби в польських та українських землях, проведено ще одну територіально-адміністративну реформу в устрої Римо-католицької церкви. Відповідно до указу від 5 червня 1865 року Кам'янецьку єпархію ліквідували, єпископа Фіалковського звільнили з посади голови єпархії, а її приходи приєднали до Луцько-Житомирської дієцезії [10, 636]. В 1883 році колишній Кам'янецький дієцезії надали статус Апостольської адміністрації, тобто церковної територіально-адміністративної одиниці, нижчої за своїм статусом від єпархії.

Щодо внутрішнього поділу єпархій, вони так само, як і в першій половині XIX століття ділились на деканати, кількість яких постійно змінювалась. Станом на 1860 рік, ще існуюча на той час Кам'янецька дієцезія складалася з

дев'яти деканатів: Кам'янецького, Зиньковецького, Проскурівського, Летичівського, Літинського, Вінницького, Брацлавського, Балтського, Ямпільського, Могильовського, Ушицького. Кількість приходів в єпархії дорівнювала 99, з яких 2 належало до першого класу, 6 – до другого, 17 – до третього, 33 – до четвертого, 41 – до п'ятого [11, 448–449].

Після підписання Конкордату 1847 року кордони Луцько-Житомирської дієцезії розширились за рахунок земель Київської губернії. Про це йшлося в 1-ій статті договору, пункті п'ятому: «Єпархія Луцька і Житомирська, що складаються з Київської і Волинської губерній в їх теперішніх кордонах» [12, 194]. Змінилась і кількість деканатів. Київський архідияконат, приєднаний до Луцько-Житомирської дієцезії складався з трьох деканатів: Василів-Радомишльського, Липовець-Сквирського, Умань-Звенигородського і близько 50 приходів [13, 82]. Відповідно, після 1847 року дієцезія включала 15 деканатів, а саме: Старокостянтинівський, Житомирський, Ровенський, Дубенський, Кременецький, Ковельський, Володимирський, Острозький, Луцький, Заславський, Овруцький, Новгород-Волинський і три деканати Київщини. У 1850 році землі Київської губернії розділили на шість деканатів: Києво-Васильківський, Радомишльський, Сквирський, Умансько-Таращанський, Звенигородсько-Черкаський, Липовецько-Махновський [14, 82–83].

У 1866 році кількість деканатів ще раз виросла за рахунок приєднання до Луцько-Житомирської єпархії території Подільської губернії, на якій раніше існувала Кам'янецька єпархія [15, 4]. Тобто, за даними М. Симашкевича додалось 9 деканатів [16, 448–449], згідно з підрахунками Ю. Білоусова – 10 деканатів, 101 приход, 97 костьолів і 1 монастир в Вінниці [17, 95].

Тираспольська єпархія, станом на 1879 рік складалася з 10 деканатів: Саратовського, Каменського (Саратовська губернія), Катериноштадського (Самарська губернія), Ровенського (Самарська губернія), Катеринославського (Катеринославська губернія), Бердянського (Таврійська губернія), Сімферопольського (Таврійська губернія), Одеського (Херсонська губернія), Ландауського (Херсонська

губернія), Бессарабського (Бессарабська губернія) і двох візитаторств – Кавказького і Закавказького (Тіфліська губернія). Землі України включені були до шести з перелічених десяти територіальних одиниць [18, 367].

Згідно з картою, складеною Гирштафтом та опублікованою у 1857 році, Луцько-Житомирська дієцезія включала в себе 159 парафій, 36 філіальних костьолів, 362 каплиці, 268 237 вірян; Кам'янецька – 99 парафій, 1 філіальну церкву, 9 каплиць і 219 621 вірян; Тираспольська – 91 парафію, 18 філіальних церков, 16 каплиць і 124 306 вірян; Могильовська архидієцезія – 164 парафії, частина з яких розташовувалась в українських землях, зокрема Ніжинська, Полтавська і Харківська парафіяльні церкви. Територія, на якій розташувалось Луцько-Житомирське єпископство становила 2 236 квадратних миль (3 598 кв.км), Кам'янецьке – 739 квадратних миль (1 189 кв.км), Тираспольське – 21 206 квадратних миль (34 120 кв.км), Могильовська архидієцезія – 293 657 квадратних миль (472 494 кв.км) [19, 1].

Положення Луцько-Житомирської, Кам'янецької та Тираспольської єпархій мали значні відмінності. Насамперед це пов'язано з тим, що Католицька церква на території Правобережної України за кілька століть свого існування стала достатньо впливовою організацією серед широких верств населення. Відповідно до статистичних даних на середину XIX століття на території Волинської губернії проживало – 130 773 католиків, Подільської – 236 322, Київської – 79 815, Чернігівської – 9 152, Полтавської – 2 230, Харківської – 2 013, Херсонської – 18 402, Катеринославської – 2 876, Таврійської – 3 447 [20, 593–594].

На підставі наведених статистичних даних, можна з впевненістю стверджувати, що серед всіх губерній Російської імперії, за кількістю католиків, що проживали в них, виокремлювались Волинська і Подільська. Вони поступались лише західним губерніям – Віленській, Гродненській, Мінській, Вітебській. Коли відбулись зрушення, пов'язані з встановленням нових порядків, Католицька церква для багатьох жителів Південно-Західного краю стала втіленням і носієм національних ідей. Особливо яскраво подібні настрої

проявилися в період польських повстань 30–60-х років XIX століття. Виходячи з ситуації, самодержавство, яке не бажало втратити раніше колонізовані землі та перебувало в стані постійного протиборства з Римом за вплив над католиками імперії, вкрай негативно відносилось до вірян Римо-католицької церкви даного регіону. Тому внутрішні перетворення в системі територіально-адміністративного устрою епархій стосувались, насамперед зменшення кількості приходів, шляхом їх поступового закриття. Насамперед це торкнулось Кам'янецької дієцезії, духовенство і віряни якої брали активну участь в подіях польського повстання 1863–1864 років [21, 10].

Після ліквідації Кам'янецької дієцезії, кількість приходів Луцько-Житомирської епархії спочатку збільшилось до 258. А у 1874 році, відповідно статистичним даним, зібраним П. П. Чубинським, їх чисельність скоротилась до 244. Таке зменшення влада аргументувала відсутністю необхідності в існуванні такої кількості парафій. Однак, якщо зважити на підрахунки, проведені Павлом Чубинським, в середньому на кожну парафію приходилося по 1 590 чоловік. В той же час, дані офіційної статистики значно відрізнялись від представленого варіанту. Етнограф та історик пояснював це тим, що офіційна статистика базувалась на матеріалах поліцейських звітів, які не відповідали дійсності. Він же проводив підрахунки за приходськими книгами, які набагато точніше віддзеркалювали стан речей в питаннях віросповідання [22, 67–70].

На підставі правил управління католицькою церквою в Російській імперії, для відкриття і діяльності парафії необхідно було подати прохання до управлінських структур з документально підтвердженою наявністю на визначеній території «не менше як 100 дворів вірян (враховуючи в кожному дворі по 4 особи)», тобто не менше 400 прихожан католицького сповідання [23, 24 зв.].

В Луцько-Житомирській дієцезії кількість прихожан католицького віросповідання значно перевищувала встановлені норми, що ставило під сумнів офіційні пояснення скорочення чисельності приходів в даному регіоні. Однак місцеві урядники продовжували налягати на необхідності скорочення приходсь-

ких церков і в подальшому. В звіті подільського губернатора В.М. Глинки повідомлялось: «В містах Кам'янець, Проскурів і частині, що входить до 50-верстної прикордонної полоси, існує на даний момент 33 парафії, з яких окремі мають лише по кілька сотень осіб вірян. Така значна кількість церков не обґрунтована дійсними потребами вірян і відповідно до пропозицій, зроблених Генерал-губернатору 19 листопада 1890 року, за № 5838, чисельність парафій в наведених вище районах може бути скорочено до 16, без особливої незручності для прихожан. Таке ж саме скорочення можливо було б зробити і в інших повітах, а пропозиції з цього приводу будуть в нетривалий час представлені головному начальнику краю» [24, 38–39].

В другій половині XIX століття зміни відбулися не лише в територіально-адміністративному устрої РКЦ. Реформи продовжувались і в системі управління Католицької церкви. У 1857 році опубліковано «Статут духовних справ іноземних сповідань», в якому систематизовано всі попередні розпорядчі документи, що стосувались устрою РКЦ в імперії. Документ складався з 123 статей, які розподілені між трьома розділами: 1. Про запровадження духовної влади та міст управління, 2. Про управління духовно-учбових закладів, 3. Про управління майном, що належить духовним установам [25, 7 – 30].

Отже, всі попередні статті про абсолютну владу єпископів і архієпископа у вирішенні духовних справ ставали лише формальністю. Крім того, в примітках до статей вкотре визначалось, що всі питання мають затверджуватися в уряді, а відносини з Папою проходити перевірку і контролюватись МВС в співпраці з Міністерством іноземних справ.

Отже доведено – друга половина XIX століття для Римо-католицької церкви України стала періодом продовження радикальних змін, які торкнулися всіх сфер її життєдіяльності, включно з територіально-адміністративним устроєм і системою управління духовними справами. Порозуміння між Римом і Росією з приводу облаштування Католицької церкви в імперії, знайдене у 1847 році, виявилось нетривалим. Зухвалі рішення уряду, якими порушувались канонічні права

Римо-католицької церкви, одночасно розривали відносини між місцевим католицизмом і Папою та невпинно погіршували становище католиків в імперії, обмежуючи їх вплив на суспільно-політичний розвиток.

В 60-х роках XIX століття, в результаті значного загострення національно-визвольної боротьби в Польщі та Україні, самодержавство вкотре намагалося шляхом трансформації територіально-адміністративного устрою Римо-католицької церкви обмежити її вплив на суспільні процеси. Серед всіх губерній Російської імперії, за кількістю католиків, що в них проживали, виділялись ряд західних губерній а також Подільська і Волинська губернії, в яких за офіційною статистикою станом на середину XIX століття проживало 236 322 і 130 773 католиків відповідно. Конфесія за чисельністю вірян в регіоні займала друге місце після православної конфесії. Більша частина прихожан, що концентрувалися на території Подільської і Волинської губерній вбачали в Католицькій церкві символ незалежності та носія національних ідей. В умовах загострення національно-визвольного руху, тенденція виявлялась вкрай небезпечною. З метою запобігання розповсюдженню революційних ідей та максимального скорочення кількості вірян і священників – активних носіїв радикальних поглядів, уряд вдався до чергової територіально-адміністративної реформи – 1865 року ліквідовано Кам'янецьку єпархію а її приходи включено до складу Луцько-Житомирської дієцезії. Після ліквідації Кам'янецької дієцезії, кількість приходів Луцько-Житомирської єпархії становила 258. Вже менше ніж за десять років їх стало 244. В наступні роки тенденція до скорочення приходів нікуди не зникла. Місцеве начальство продовжувало ініціювати відповідні заходи. Даний крок дозволяв поетапно скоротити кількість приходів і зробити процес спілкування вірян із представниками католицького священства вкрай незручним. Тобто, в результаті подібних маніпуляцій можливості римо-католицьких священників спілкуватися з вірянами і впливати на їх погляди обмежувались. Також у визначений час остаточно сформувалися всі структури духовного і світського управління РКЦ.

Список використаних джерел

1. Энциклопедический словарь Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона. Т.15. СПб.: Брокгауз-Ефрон, 1895. 960 с.
2. Попов А. Последняя судьба папской политики в России. *Вестник Европы*.1868. №1-3, январь. С. 21-119.
3. Бись О. С. Историко-правові аспекти розвитку міжнародної діяльності апостольського престолу. *Університетські наукові записки*. 2009. №3 (31), Хмельницький. С. 217-223.
4. Попов А. Последняя судьба папской политики в России. *Вестник Европы*. 1868. №1-3, январь. С. 21-119.
5. Там само.
6. Акты и грамоты о устройстве и управлении римско-католической церкви в империи Российской и Царстве Польском. СПб.: Тип. II отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1849. 269 с.
7. Російський державний історичний архів, м. Санкт-Петербург (РДІА). Ф.821. Департамент духовных дел иностранных исповеданий МВД Оп.150. Спр.114. Записки Департамента Духовных Дел о действующих правилах управления Католической церковью в России, 1890 год, 53 арк.
8. Державний архів Саратовської області, м. Саратов (ДАСО). Ф.365. Тираспольская римско-католическая консистория (1853-1918) Оп.1., Спр.1. Указы Римско-Католической Духовной Коллегии за 1853 год, 39 арк.
9. Пономарев В. Митрополиты Могилевские. *Свет Евангелия*. 2001. №22 (324). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://procatholic.ru/index.php?option=com_content &view=article&id= 95:2008-02-18-08-25-48&catid=76:1917-&Itemid= 58](http://procatholic.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=95:2008-02-18-08-25-48&catid=76:1917-&Itemid=58)
10. ПСЗРИ. Собр. 2-е: В 55 т. СПб.: Тип. II отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1868. Т. 41 (1866). Ч.1.1079 с. №43365. 05.06.1866. С.636.
11. Симашкевич М. Историко-географический и этнографический очерк Подолии. Каменец-Подольский: Тип. наследников Д. Крайза, 1875. Вип.1. 529 с.
12. Акты и грамоты о устройстве и управлении римско-католической церкви в империи Российской и Царстве Польском. СПб.: Тип. II отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1849. 269 с.
13. Білоусов Ю. Київсько-Житомирська римсько-католицька єпархія. Історичний нарис. Житомир: облдрукарня, 2000. 314 с.
14. Там само.
15. Поліщук О. А. Структура Луцько-Житомирської римо-католицької дієцезії в кінці XVII – на початку XX ст. *Наук. Вісн. Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки: іст. науки*. 2001. №10. С.3-7.
16. Симашкевич М. Историко-географический и этнографический очерк Подолии. Каменец-Подольский: Тип. наследников Д. Крайза, 1875. Вип.1. 529 с.
17. Білоусов Ю. Київсько-Житомирська римсько-католицька єпархія. Історичний нарис. Житомир: облдрукарня, 2000. 314 с.
18. Церковный Римско-Католический указатель для Тираспольской Епархии на 1879 год. Саратов, 1878. 112 с.
19. РДІА. Ф.821. Департамент духовных дел иностранных исповеданий МВД Оп.145., Спр. 29. Карта Римско-Католических Епархий, составленная Гиршгофтом, 1 арк.

20. Варадинов Н. В. История министерства внутренних дел. В 8 Т. / Н. В. Варадинов. СПб.: Тип.М-ва внутренних дел, 1862. Ч.3. Кн.2. 746 с.
21. Зваричук Е. О. Римо-католицька церква на Поділлі кінця XVIII – початку XX ст.: економічний, суспільний та культурний аспекти 2005 года: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Е. О. Зваричук. Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2005. 20 с.
22. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК). Ф. 422. Канцелярія Київського, Подільського і Волинського генерал-губернатора Оп.53., Спр.353. Дело по записке Чубинского. Очерк ополчения Юго-Западного края, 1874 год, 84 арк.
23. РДІА. Ф.821. Департамент духовных дел иностранных исповеданий МВД Оп.150. Спр.114. Записки Департамента Духовных Дел о действующих правилах управления Католической церковью в России, 1890 год, 53 арк.
24. ЦДІАК. Ф. 422. Канцелярія Київського, Подільського і Волинського генерал-губернатора Оп.528., Спр. 498. Отчет Подольского губернатора о состоянии Подольской губернии за 1890 год, 40 арк.
25. Собрание законов Российской империи (СЗРИ). В 34 т. СПб.: Тип. II отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1857. Т. 11 (1857). Ч.1. 264 с. Свод учреждений и уставов управления духовных дел иностранных исповеданий христианских и иноверных. С. 7 – 30.

OLGA BAKOVESKAYA

CHANGES IN THE INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF THE RCC DURING THE PERIOD OF REFORMS AND COUNTER-REFORMS IN THE SECOND HALF OF THE NINETEENTH CENTURY

The article analyzes the changes in the administrative-territorial structure of the Roman Catholic Church, the dependence of the internal structure of a confession on state policy, and the consequences of the corresponding reform for the future life of the church.

Key words: Roman Catholic Church, clergy, Russian government, counter reforms, reforms.

ОЛЬГА БАКОВЕЦКАЯ

ИЗМЕНЕНИЯ ИНСТИТУЦИОННЫХ ОСНОВ РКЦ В ПЕРИОД РЕФОРМ И КОНТРРЕФОРМ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX СТОЛЕТИЯ

В статье проанализированы изменения административно-территориального устройства римско-католической церкви, зависимость внутреннего устройства конфессии от государственной политики и последствия соответствующего реформирования для дальнейшей жизнедеятельности церкви.

Ключевые слова: римско-католическая церковь, духовенство, российское правительство, контрреформы, реформы.